

Aan Provinciale Staten

Onderwerp:

Toekomstonderzoek Bewegvriendelijk Zuid-Holland

Geachte Statenleden,

Bewegen in de publieke buitenruimte steeds belangrijker

Met deze brief informeren wij u over de uitkomsten van het Toekomstonderzoek [Beweegvriendelijk Zuid-Holland](#). Dit onderzoek wijst uit dat de publiek toegankelijke buitenruimte een steeds grotere rol speelt in ons beweeggedrag. Het onderzoeksrapport dat nu gereed is en u bij deze brief ontvangt (zie bijlage 1) bevat vijf aanbevelingen om die buitenruimte beweegvriendelijker te maken en hier als provincie samen met partners aan te werken. Deze aanbevelingen worden in de geïllustreerde Flyer (zie bijlage 2) toegelicht. Deze [Flyer](#) heeft u reeds samen met de [Lid GS-brief](#) over dit onderzoek ontvangen. Deze brief sluit af met een korte samenvatting van deze aanbevelingen, waarbij per aanbeveling wordt aangegeven wat dit college de afgelopen periode op dit thema heeft gedaan.

Toekomstonderzoek om het ongunstige beweegtij te keren

Dit toekomstonderzoek dat vanuit [Kennis Zuid-Holland](#) het afgelopen jaar door het Mulier Instituut (sport en bewegen), Molster Stedenbouw (ruimte en bewegen) en het Kennisplatform CROW (bereikbaarheid) is uitgevoerd bevat vijf aanbevelingen om onze inwoners weer meer in beweging te brengen. Want de afgelopen jaren voldeden steeds minder mensen aan de beweegrichtlijnen (dalende trend, nu 44% landelijk en in Zuid-Holland nog minder). Meer beleidsinzet van provincie en partners is nodig om de doelstelling uit het Nationaal Preventieakkoord te halen om in 2040 75% van onze inwoners voldoende te laten bewegen.

Groot gat tussen beweegambitie en huidig beweeggedrag

De toekomst ziet er qua bewegen ook voor Zuid-Holland niet gunstig uit: mede door corona is de licht stijgende trend in het beweeggedrag de afgelopen twee jaar omgebogen in een dalende, waarmee de beweegdoelstelling uit het preventieakkoord voor 2040 steeds verder uit beeld raakt. Zo meldde het RIVM onlangs [Minder dan de helft van Nederlanders voldeed in 2021 aan Beweegrichtlijnen](#), op basis van het RIVM-rapport [Beweeggedrag in 2021 Door verschillende groepen in de Nederlandse bevolking](#). Waar in 2021 47% van de Nederlanders van 4 jaar en ouder voldeed aan de beweegrichtlijnen is dit volgens de meest recente cijfers van het RIVM over 2022 verder gedaald naar 44%. Zie het bericht hierover op Kenniscentrumspotenbewegen.nl: [Minder Nederlanders voldoen aan beweegrichtlijnen](#). Dit is zorgelijk, want voldoende bewegen draagt bij aan een langer, gezonder, slanker en productiever leven en vermindert de zorgvraag (en helpt daarmee dus ook obesitas en een zorginfarct te voorkomen en bestrijden). Daarnaast heeft een beweegvriendelijker buitenruimte waarin meer Zuid-Hollanders meer bewegen ook nog diverse andere maatschappelijke baten (zie volgende alinea). Dit onderzoek over de beweegvriendelijkheid van de publiek toegankelijke buitenruimte beschrijft vanuit integraal perspectief het toenemend belang hiervan voor ons beweeggedrag en het afnemend belang van georganiseerd sporten in verenigingsverband. Dit wordt nog eens bevestigd door het artikel op Binnenlandsbestuur.nl [Gemeenten overvragen sportverenigingen](#) dat meldt: 'Ruim de helft van de sportverenigingen dreigt te verdwijnen vanwege een gebrek aan vrijwilligers, stijgende kosten en teruglopende ledenaantallen' aldus het Register voor Verenigingsbestuurders (RVVB).

De diverse en omvangrijke baten van een beweegvriendelijke buitenruimte

Een publieke buitenruimte waarin meer mensen meer bewegen heeft diverse en omvangrijke maatschappelijke baten op het vlak van gezondheid en welzijn, verblijfskwaliteit en economie en sparen van ruimte, energie en grondstoffen. Hierdoor draagt een beweegvriendelijke buitenruimte bij aan vrijwel alle urgente opgaven waar de provincie voor staat, waaronder woningbouw, bereikbaarheid, energietransitie en stikstof. Daarnaast draagt een beweegvriendelijke buitenruimte ook bij aan andere grote maatschappelijke opgaven, zoals gezondheid, zorg en sociale samenhang. Want een openbare ruimte waarin meer mensen meer bewegen draagt niet alleen direct bij aan gezondheid en welzijn (fysiek, mentaal en sociaal). Daarnaast versterkt dit ook de verblijfskwaliteit en economie (wat zich o.a. vertaalt in hogere omzetten en vastgoedwaarden). Verder draagt dit ook bij aan een schoner en stiller Zuid-Holland en spaart dit ook ruimte, energie en grondstoffen, wat o.a. bijdraagt aan het mogelijk maken van de woningbouw en het beperken van het fossiele energiegebruik en de stikstofuitstoot. Daarmee maakt dit de beoogde verdichting, vergroening en verduurzaming van deze steeds drukker en dichterbevolkte provincie beter mogelijk op weg naar een toekomstvast Zuid-Holland met meer welvaart en welzijn. Op de volgende pagina worden in de alinea over Brede Welvaart die maatschappelijke baten ook becijferd.

Beweegvriendelijke keuzes voor een nieuw college

Het is aan u om mede op basis van de aanbevelingen van dit onderzoek te komen tot provinciaal beleid dat het bewegen in de publiek toegankelijke buitenruimte bevordert. Het onderzoeksrapport meldt dat extra inzet hierop van provincie en partners de komende jaren maatschappelijk gezien zowel hard nodig als zeer rendabel is.

Zuid-Holland is een van de minst gezonde provincies

In Nederland en ook Zuid-Holland wordt er sinds corona steeds minder bewogen. Zuid-Holland bevindt zich zowel in bewegen als gezondheid in de achterhoede van alle provincies. Ondanks de in deze brief beschreven inspanningen en resultaten de afgelopen collegeperiode vanuit de diverse beleidsvelden en opgaven om onze inwoners in beweging te brengen blijkt er de komende collegeperiode meer nodig om deze dalende trend te keren. Het eerdere Toekomstonderzoek [Gezond Zuid-Holland 2040](#) (2018) meldt dat deze provincie 'erg laag' scoort op het aantal gezonde levensjaren. Dit onderzoek heeft er mede toe bijgedragen dat in de vorige collegeperiode in het coalitieakkoord € 10 miljoen aan incidentele middelen is vrijgemaakt voor de opgave Gezond en Veilig, waarbij vanuit het [Ontwikkelprogramma Gezond en Veilig Zuid-Holland](#) is gewerkt aan het vergroten van de gezondheid vanuit de provinciale taken. Conclusie is dat gezondheid het resultaat is van zowel interventies die de gezondheid beschermen (zoals milieumaatregelen) als interventies die een gezonde leefstijl ondersteunen en bevorderen (zoals een beweegvriendelijke leefomgeving). Het Toekomstonderzoek Beweegvriendelijk Zuid-Holland meldt dat in Zuid-Holland het percentage dat aan de beweegrichtlijnen voldoet onder het landelijk gemiddelde ligt. Er is kortom ook in Zuid-Holland een groot gat tussen het huidige en maatschappelijk gezien gewenste beweeggedrag.

Grote gezondheidsverschillen in Zuid-Holland

Het toekomstonderzoek Gezond Zuid-Holland 2040 toont dat de gezondheidsverschillen in deze provincie groot zijn, ook geografisch, met behalve in grote steden als Rotterdam en Den Haag ook daarbuiten diverse minder gezonder wijken. Het Toekomstonderzoek Beweegvriendelijk Zuid-Holland meldt dat een steeds groter deel van het beweeggedrag plaatsvindt in de publieke buitenruimte. Verder meldt naast dit toekomstonderzoek ook het RIVM-rapport Beweeggedrag in 2021 dat hoe lager de Sociaal Economische Positie is, hoe minder er gemiddeld genomen bewogen wordt en hoe groter het aandeel lopen en fietsen daarbij is, dat met name in de openbare ruimte plaatsvindt. Dit maakt de beweegvriendelijkheid van de buitenruimte voor deze groep en voor het verkleinen van gezondheidsverschillen in deze provincie van extra groot belang.

Een beweegvriendelijke buitenruimte draagt bij aan Brede Welvaart

Onderzoek (Maatschappelijke Kosten Baten Analyses: MKBA's) wijst uit dat investeringen in een beweegvriendelijker publieke buitenruimte maatschappelijk zeer rendabel zijn, met voor lopen en fietsen doorgaans een factor 5 of meer maatschappelijke baten dan kosten (zie o.a. de [Verkenning effecten van investeren in lopen](#) van Decisio en Molster Stedenbouw in opdracht van het CROW). De wetenschappelijke publicatie [The social cost of automobility, cycling and walking in the European Union](#) (2018) meldt dat per saldo iedere loopkilometer € 0,37 en iedere fietskilometer € 0,18 aan maatschappelijke baten oplevert, met vele en diverse baten. Daarbij vormt gezondheidswinst de belangrijkste baat. Hiermee levert een beweegvriendelijke buitenruimte ook een belangrijke bijdrage aan [Brede Welvaart](#), één van de twee hoofdthema's van Kennis Zuid-Holland (naast Kwaliteit openbaar bestuur). Het daadwerkelijk meer Zuid-Hollanders meer laten bewegen lukt volgens dit Toekomstonderzoek doorgaans het best door een combinatie van Hardware, Software en Orgware, dus een combinatie van fysieke, sociale en organisatorische maatregelen van provincie en partners. Dit toekomstonderzoek wijst ook uit dat financiële prikkels van grote invloed zijn op ons beweeggedrag, zowel positieve (zoals beloningen voor gezond gedrag en in de vorm van reiskostenvergoedingen) als negatieve (waaronder parkeertarieven). Om meer Zuid-Hollanders meer te laten bewegen dient de buitenruimte hiervoor naast aantrekkelijk ook veilig te zijn. Voor fietsers

en voetgangers valt er qua verkeersveiligheid nog veel te verbeteren. Zo verscheen op Swov.nl onlangs het bericht [Aantal verkeersdoden in 2022 met 155 gestegen naar 737](#) in Nederland (+27% t.o.v. 2021, in Zuid-Holland was dit +17% aldus het [CBS](#)). Hiervan was bijna 40% fietser. Landelijk gezien is die stijging vooral hoog onder fietsers (+41% naar 291) en ook voetgangers (+33% naar 57).

Aanbevelingen en provinciale inzet de afgelopen collegeperiode

Het uitgebreide onderzoeksrapport bevat de volgende vijf aanbevelingen voor de provincie. Deze aanbevelingen zijn hieronder in vet zeer kort samengevat (en tussen haakjes kort toegelicht, zie de [Flyer](#) voor een uitgebreidere toelichting), met daaronder een toelichting op de provinciale inzet de afgelopen collegeperiode op de thema's waar de aanbevelingen over gaan:

1. Stimuleer bewegen breed onder de hele bevolking en besteed daarbij extra aandacht aan groepen die minder bewegen (want elke extra stap of trap levert bij deze groepen de meeste gezondheidswinst op).

Met name in het provinciale sport- en recreatiebeleid, zoals o.a. vastgelegd in de [Startnotitie Sport en Recreatie](#), was er de afgelopen periode veel aandacht voor het sportief en recreatief bewegen en voor groepen die hierin achterblijven. Het onlangs vastgestelde [Recreatieperspectief Zuid-Holland 2030](#) beschrijft hoe een beweegvriendelijke leefomgeving bijdraagt aan een aantrekkelijke, gezonde en leefbare provincie. Dit beleid is mede gebaseerd op het [Behoeftenonderzoek Sport en Recreatie Zuid-Holland](#), dat door het Mulier Instituut en het Bureau voor Ruimte en Vrije tijd is uitgevoerd. In de uitwerking in subsidieregelingen was er voor groepen die minder bewegen de afgelopen jaren en is hier ook dit jaar de nodige aandacht voor vanuit de [Subsidieregeling recreatie, sport en gezondheid](#). Met name via de [Voucherregeling](#) en via de [Subsidie Beweegvriendelijke Leefomgeving](#) die onlangs weer zijn opengesteld zijn de afgelopen 4 jaar met bescheiden provinciale middelen heel veel projecten gerealiseerd voor een beweegvriendelijker buitenruimte in Zuid-Holland. In het kader van het Innovatieprogramma Active Living wordt een aantal van deze projecten door de Radboud Universiteit doorgelicht op beweeg- en gezondheidswinst (het gaat hierbij om [Open sportparken](#) in de Dordwijkzone, [Beweegroutes](#) in Hillegom en over het vanuit groenparticipatie ondersteunde [Gezond Natuur Wandelen](#)).

2. Stimuleer het actief verplaatsen (in praktijk vooral te voet en per fiets), **onder meer door het vergroten van nabijheid** (zoals via meer functiemenging).

Dit vormt vooral onderdeel van provinciaal ruimtelijk en mobiliteitsbeleid waar ook provinciaal economisch en energiebeleid aan bij kan dragen. In het provinciale omgevingsbeleid wordt gestreefd wordt naar een compact, samenhangend en kwalitatief hoogwaardig bebouwd gebied en een betere benutting van de bebouwde ruimte. Zo worden door de dichtheden rond OV-knooppunten te verhogen ook het draagvlak voor nabije voorzieningen, het OV-gebruik en het lopen en fietsen bevorderd. De afgelopen jaren heeft dit op o.a. geleid tot minder ruime parkeernormen die stedelijke verdichting beter mogelijk maken. Dit draagt ook bij aan de levendigheid van stedelijke centra en het versterken van de lokale economie, waar bijvoorbeeld ook het MKB van profiteert. Verder werkt de provincie in het Toekomstonderzoek [Acht kansen voor mobiliteit](#) aan aansprekend mobiliteitsbeleid en doordachte ruimtelijke ordening die samen bijdragen aan het oplossen van een groot aantal maatschappelijke opgaven (waaronder energie, klimaat, stikstof en wonen). Ook het Expertteam Energiesysteem 2050 pleit in de [Outlook Energiesysteem 2050](#) dat onlangs verscheen voor het vaker

reizen te voet, per fiets en met het OV en voor het wonen in compacte groene steden en dorpen met voorzieningen op loopafstand, met een economie die gericht is op welvaart én welzijn.

3. **Maak recreatief bewegen vanaf de voordeur laagdrempeliger**, maak dit makkelijker, (bijvoorbeeld door het slechten van infrastructuurbarrières) en aantrekkelijker (bijvoorbeeld met een sterk groen beweegnetwerk dat stad en land dooradert en verbindt).

Onder andere in het kader van het [Landschapspark Zuidvleugel](#) is hier de afgelopen collegeperiode door provincie en partners aan gewerkt. Zo is in de begroting 2023 € 3 miljoen aan investeringen opgenomen voor het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, waaronder voor de gelatinebrug en een fietsecoduct over de A13 (zie het provinciale persbericht [Schiezone natuurlijk, bereikbaar én klimaatbestendig](#)). De afgelopen collegeperiode waren de financiële middelen, en dan met name de incidentele, voor het beter verbinden van stad en land en het recreatief en sportief beter inrichten van groengebieden bescheiden. Harm Veenenbos heeft in zijn [Halfwegadvies](#) over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland aanbevolen steviger in te zetten op het beter verbinden van Midden-Delfland met de stedelijke omgeving. In de [GS-brief](#) hierover wordt erkend dat de recreatieve betekenis en mogelijkheden van deze groenblauwe oase beter kunnen worden benut voor de 2,3 miljoen inwoners die in dit steeds drukker en dichterbevolkte deel van onze provincie (de Metropoolregio Rotterdam Den Haag) wonen. In stedelijk gebied schept meer bewegruimte meer ruimte voor een groenblauwe klimaatadaptieve stedelijk inrichting en verbinding van stad en land (met name door het uitsparen van ruimte voor weginfrastructuur) en daarnaast ook ruimte voor stedelijke verdichting en verduurzaming.

4. **Neem lopen beter op in het beleid**, waar bijvoorbeeld fietsen die aandacht nu al veel meer heeft (want lopen en fietsen bepalen vooral bij volwassenen in hoge mate het beweeggedrag), bijvoorbeeld door de beloopbaarheid van OV-haltes te verbeteren.

Samen met de Startnotitie Sport en Recreatie is ook de integrale provinciale [Beleidsverkenning Lopen](#) verschenen. Als uitloeijsel hiervan bevat de provinciale omgevingsvisie ook een integrale beleidskeuze lopen die gericht is op meer Zuid-Hollanders die meer lopen. Waar de provincie een Fietsplan 'Samen Verder Fietsen' 2016-2025 en Uitvoeringsagenda Fiets heeft, ontbreken vooralsnog zo'n plan en agenda voor lopen. Bij het STO(M)P-principe is de voorkeursvolgorde in gebruik van vervoerswijzen Stappen, Trappen, OV, (Mobility as a service/ deelmobiliteit) en Personenwagen: STO(M)P. Bij de provinciale uitgaven aan verkeer en vervoer is de volgorde in provinciale middelen die hieraan worden besteed omgekeerd.

5. **Maak 'meer bewegen' doel van provinciaal (omgevings)beleid**, dus niet alleen vanuit sport en recreatie, waarbij een combinatie van wortel- en stokmaatregelen vaak het beste werkt (waaronder vooral voor korte afstanden het stimuleren van actieve vervoerswijzen en het ontmoedigen van het autogebruik).

De afgelopen jaren is vanuit het programma Gezond en Veilig vanuit een positieve benadering van gezondheid en vanuit samenwerking tussen het fysieke en sociale domein samen met partners en bewoners samengewerkt om te komen tot een gezondere omgeving en gezondere inwoners.

Naast aan gezondheid kan een beweegvriendelijker Zuid-Holland de komende collegeperiode ook bijdragen aan diverse andere maatschappelijke opgaven waar de provincie aan werkt, waaronder aan het leggen van de 'ruimtelijke puzzel' en de aandachtsgebieden in Zuid-Holland (de NOVEX-gebieden) om de ruimte in onze provincie eerlijk te verdelen en toekomstbestendig in te richten.

Hoogachtend,

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland,

secretaris,

plv. voorzitter,

drs. M.J.A. van Bijnen MBA

drs. J.N. Baljeu

Bijlagen

1. Rapport Toekomstonderzoek Beweegvriendelijk Zuid-Holland
2. Flyer Toekomstonderzoek Beweegvriendelijk Zuid-Holland